

Årsrapport 2022

Satsingen Samarbeid om etisk kompetanseheving i KS

Samarbeid om etisk
kompetanseheving

Samarbeid om etisk kompetanseheving - bakgrunn

Satsingen Samarbeid om etisk kompetanseheving (Etikksatsingen i KS), er en satsing for etisk kompetanseheving i de kommunale helse- og omsorgstjenestene. Det startet så smått i 2006 som et samarbeidsprosjekt mellom Helse- og omsorgsdepartementet (HOD), Helsedirektoratet, Senter for medisinsk etikk v/Universitetet i Oslo, arbeidstakerorganisasjonene, samt KS. Prosjektet startet i 2007 og ble avsluttet årsslutt i 2015. 243 kommuner deltok i løpet av disse årene. Fra 2016 har Samarbeid om etisk kompetanseheving vært en satsing.

Hovedmålet for satsingen er at kommunene styrker sin praksisnære etiske kompetanse og gjennomfører systematisk etisk refleksjon i tjenestene. Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) er oppdragsgiver og KS har gjennomføringsansvaret.

Dette er en nasjonal etikksatsing som bistår kommunene lokalt gjennom regionale etikkrådgivere. Rådgiverne er frikjøpt fra i ulike prosentstillinger. Satsingen er forankret i Kompetanseløft 2025¹ og Meld. st. 24. (2019-2020) Lindrende behandling og omsorg².

Formålet med kommunenes arbeid med etisk kompetanseheving er at mottakere av de kommunale helse- og omsorgstjenestene opplever at deres verdighet og integritet blir ivaretatt. Dette er en kontinuerlig oppgave for alle nivåer i kommunene. Etisk refleksjon og systematisk etikkarbeid bør derfor være en naturlig del av helse- og omsorgstjenestens kontinuerlige forbedringsarbeid og faglige utviklingsarbeid.

Året 2022 Noen betraktninger

Året 2022 startet med fortsatt koronarestriksjoner og en preget helse- og omsorgstjeneste. Mange ledere og ansatte ga uttrykk for at de var slitne etter en lang periode med ekstra innsats, omstillinger og ekstra tiltak. Rådgiverne fikk også tilbakemeldinger om at pandemiperioden hadde påvirket samarbeidet på jobb negativt og at det flere steder hadde blitt en økt avstand mellom ledere og ansatte.

I løpet av året ble det tydeligere at koronapandemien har endret hvordan tjenestene arbeider med kvalitetsforbedring. Det ble en større etterspørsel etter digitale innlegg og fagdager. Det har sannsynligvis flere årsaker. Det har blitt en større digital kompetanse for alle, noe som muliggjør digital samhandling, men det er trolig også et uttrykk for ressursmangel. Flere steder er det nå vanskelig å samle ansatte nærmest pasientene til fysiske fagdager, og da blir det digitale tilbudet erstatningen. Det er ulemper og fordeler med både fysiske og digitale samlinger, så det beste vil ofte være en kombinasjon.

I de regionene hvor det har vært etikkrådgivere over tid har etterspørselen etter dem blitt økende gjennom 2022. I løpet av høsten 2022 ble det arbeidet frem nye løsninger for å møte kommunenes behov på deres premisser. Det er arbeidet frem flere verktøy utfra kommunenes behov. Veileder for

¹ Regjeringens plan for rekruttering, kompetanse og fagutvikling i den kommunale helse- og omsorgstjenesten og den fylkeskommunale tannhelsetjenesten for perioden 2021–2025

<https://www.regjeringen.no/contentassets/d9861c8a33dc4b2291a8a41d1ecfdc78/kompetanseloft-2025-2.pdf>

² <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-24-20192020/id2700942/>

6-trinnsmodellen ble gitt ut digitalt og fysisk på engelsk og samisk. De øvrige verktøyene som ble laget høsten 2022 lanseres tidlig i 2023.

I løpet av 2022 ble det også tydeligere at ledere har behov og ønske om mer kompetanse på praksisnær etisk refleksjon. Det ble derfor gjort avtale om en kvantitativ undersøkelse på hvordan etisk kompetanse styrker lederen og ledelse i helse- og omsorgstjenesten. Undersøkelsen skal resultere i et tilbud til ledere innen etisk refleksjon, samt et hefte.

Høsten 2022 er det lagt en plan for hvordan etikksatsingen kan få et systematisk digitalt tilbud til alle regioner, og særlig da med tanke på de regionene hvor vi har lite etterspørsel. Nye og innovative planer for en revitalisering av Refleksjonsrommet. Refleksjonsrommet starter i ny form våren 2023, og tilbudet inkluderer månedlig et etikkbrev, av og til et webinar. Hver måned vil det være et tilbud til alle kommuner om en digital etikrefleksjon for ansatte og ledere på dagtid. Samme dag skal det også være et Refleksjonsrom natt for ledere og ansatte på kveld/natt kl. 20.30-21.30.

Året 2022

Helse- og omsorgsdepartementet er oppdragsgiver for Etikksatsingen i KS, og oppdateres jevnlig på status. Helse- og omsorgsdepartementet sitter i fagjuryen for Etikkiprisen.

Etikksatsingen rapporterer til **Helsedirektoratet** og søker midler gjennom dem. I 2022 har det vært en økende etterspørsel etter deltagelse fra Etikksatsingen i ulike grupper. Det har særlig vært i forhold til ulike oppdrag Helsedirektoratet har hatt innen pårørendestrategien og St. meld. 24 (2019-2020) Lindrende behandling og omsorg. Vi skal alle dø en dag. Men alle andre dager skal vi leve, den nye pårørendestrategien, med mer. Etikksatsingen holdt innlegg på Pasientsikkerhetskonferansen med veldig god påmelding, noe som kanskje kan tilregnes erfaringer med prioriteringer m. m. under pandemien. Helsedirektoratet sitter i fagjuryen for Etikkiprisen.

I 2022 har **Senter for medisinsk etikk** ved Universitet i Oslo (SME) og Etikksatsingen samarbeidet om en artikkel som ble publisert i Sykepleien. SME og Etikksatsingen samarbeidet med Etikkrådet i Norsk sykepleierforbund om en økt satsing på etisk refleksjon i spesialisthelsetjenesten og kommunehelsetjenesten i 2021, og enda mer i 2022. Rådgivere fra Etikksatsingen deltok på presentasjonen av Heidi Karlsen sin phd-arbeid om oppstart av kliniske etikk-komiteer i kommunene. Etikksatsingen samarbeidet med SME, Fagforbundet og Rådet for sykepleieetikk om en artikkel i Sykepleien.no 15. mai. 2022 <https://sykepleien.no/etikkk/2022/02/vi-ma-sette-etikken-i-hoysetet> SME sitter i fagjuryen for Etikkiprisen.

I **KS'** politiske grunndokument «Mange bekker små» er et av samfunnsmålene at «Innbyggerne lever gode liv i lokalsamfunn med oppvekstvilkår preget av mestring, trygghet og mulighet for livsutfoldelse i alle livsfaser»³. Etikksatsingen bidrar til dette målet gjennom verktøy for økt kompetanse til å identifisere, reflektere over og håndtere etiske utfordringer i sin praksis. Etikksatsingen jobber også med andre nettverk i organisasjonen som Tørn og Jobbvinner.

Satsingen samarbeider med det nasjonale læringsnettverket *Gode pasientforløp*. Etikksatsingen deltar med innlegg på læringsnettverksamling 1 og 3 i alle nettverkene, knyttet til temaet

³ <https://www.ks.no/globalassets/kpt-2020/GrunnlagsdokumentPr240220.pdf>, side 13.

«Endringsledelse» der professor Rudi Kirkhaug har innlegg. Arbeid med verdier, etikk, etisk refleksjon er et godt supplement til øvrige metoder og verktøy kommunene får kjennskap til gjennom deltagelse i læringsnettverket.

Etikksatsingen deltar i støtteapparatet i **Leve hele livet**. De regionale etikkrådgiverne deltar i det regionale støtteapparatet i enkelte regioner. I arbeidet med de fem innsatsområdene har flere kommuner gitt tilbakemelding om at etikk og etisk refleksjon har vært et godt verktøy for å ta kloke skjønnsmessige vurderinger og gjøre gode prioriteringer underveis. «Etikk er i mange kommuner en naturlig del av fag og kvalitetsarbeidet. Derfor er det høveleg å knytte arbeidet med Leve heile livet opp til etikkarbeidet. Leni Klakegg har arbeidet mye med dette i Vestland:

For å lykkes med gode tiltak og endringar i ein kommune, er systematisk etisk refleksjon eit nyttig verktøy. Dei fem innsatsområda i Leve heile livet er område kommunane har jobba lenge med.

Men kommunen har kanskje ikkje alltid jobba med dette arbeidet på tvers av sektorane, som er intensjonen i reforma. For å oppnå gode tiltak, nytenking eller endringar innan innsatsområda er det nyttig å reflektere tverrsektorielt. Derfor har etikkrådgjevarane også deltatt nasjonalt med å kople etikksatsinga med Leve heile livet»

Etikksatsingen sitter i KS sin administrative etikkgruppe og deltar i **Kommunesektorens etikkutvalg** sine møter. Regiondirektør i KS Viken sitter i fagjuryen for Etikksprisen.

I 2021-2022 har Etikksatsingens ansatte samarbeidet med blant annet:

- Utviklingssenter for sykehjem og hjemmetjenester (USHT), flere tiltak over hele landet.
- Samarbeid med Norsk sykepleierforbund, NSF. Se vedlegg
- Fagforbundet, samarbeid om artikkel og etisk kompetanseheving.
- Hospiceforum Norge, Samtaler rundt kjøkkenbordet.
- Sykehusklovnene, har plass i styret og bidrar i oppstart av etikkråd.
- Fransiskushjelpen, flere veiledninger for frivillige
- Verdighetssenteret, samarbeid om konferanse
- Universitet, høyskoler og videregående utdanning⁴, flere undervisningstimer på skole, samt oppfølging av studenter og elever i praksis.

Etikksatsingen har på nasjonalt og regionalt nivå bidratt til mye og variert etisk kompetanseheving til ledere og ansatte i kommunene sammen med de ovennevnte. Etikksatsingen lagde en egen digital etikk-kalender for ekstra-vakter og sommervikarere som kunne brukes i opplæring/undervisning. Det ble også laget en etikk-julekalender.

Regionale aktiviteter 2022

Etikkprisen 2022

Etikkprisen ble lyst ut vår 2022, og en kompetent og bredt sammensatt fagjury med Reidun Førde som leder avholdt jurymøte. Det var seks søkere, og Eigersund kommune ble vinner av Etikkprisen og

⁴ Aktivitetene er beskrevet i vedlegg bakerst i årsrapporten

100 000,- kroner. Prisen ble delt ut av Helse- og omsorgsminister, Invild Kjerol og nesteleder i KS' styret, Svein Tore Løkslid.

Etikksatsingens regionale etikkveiledere har i tillegg til oppdragene over hatt ordinære oppdrag, hvorav en del har vært arrangert digitalt. Det har vært arrangement som:

- Metodekurs for nye lokale etikkveiledere
- Digitale nettverkssamlinger
- Etisk refleksjon med tjenesteutøver som står i etisk krevende dilemma
- Opplæring av studenter i praksis i etisk refleksjon
- Etikkinnlegg på regionale nettverk i regi av USHT

Oppdragene varierer mellom å holde innlegg for 600 deltagere, hvor de fleste arbeider i kommunene, til grundige metodekurs og oppfølging over tid av *en* kommune. På flere konferanser er vi heller ikke kjent med hvilke kommuner som er representert. Vi har inntrykk av at hendelser som pandemi, helsepersonellkommisjonen, arbeidet med prioriteringsveileder, Brennpunkt-program m. m. har gjort at flere ser behovet for et systematisk etikkarbeid. Det arbeides med å gjøre Etikksatsingen sitt tilbud bedre kjent i hele landet.

(Se oversikt over oppdrag via denne lenken, eller sist i rapporten)

<https://ksiskyen.sharepoint.com/:x:/r/sites/KSEtikksatsingen/Shared%20Documents/Rapportering%202022/Rapportering%2020221.xlsx?d=wdce6cc0a229b45b7a7474d7cc3e78917&csf=1&web=1&e=UX95R8>

Organisering av ansattressurser i 2022

Etikksatsingen i KS er en nasjonal satsing som bistår kommunene regionalt og lokalt gjennom regionale etikkveiledere. Rådgiverne bistår og støtter kommunenes eget kvalitets- og forbedringsarbeid innenfor etikk. Rådgiverne har sin hovedstilling i eller tett på kommunenes tjenester og er kun frikjøpt i 20% – 40% prosent stillingsbrøker. De har derfor god kjennskap til utfordringsbildet i de kommunale helse- og omsorgstjenestene, samt at de har bred erfaring og kompetanse innen etikk og etisk refleksjon. Rådgiverne har oppdrag på regionalt og lokalt nivå, og bistår med kurs og veiledning tilpasset lokale/regionale behov. I tillegg gir de råd og veiledning, etterspør etikkarbeid og er en viktig fagressurs i flere sammenhenger. Rådgiverne arbeider primært innenfor sitt geografiske område, men tar oppdrag utenfor egen region ved behov slik at alle oppdrag blir ivaretatt.

Regionale veiledere/kontaktpersoner i satsingen desember 2021

- Region Vestland og Agder, Leni Klakegg
- Region Innlandet, Hanne Norum Hollekim
- Region Rogaland, Lars Helge Myrset
- Region Vestfold og Telemark, Anita Nilo
- Region Møre og Romsdal, Tanja Yvonne Alme
- Region Trøndelag, Renate Pedersen
- Region Oslo, Fariba Ahmadpour

- Region Viken, Hege Berntzen
- Leder av Etikksatsingen, Christine Haga Sørлие

Etikksatsingen fikk i 2022 en økt tildeling fra Helse- og omsorgsdepartementet for å styrke lokalt og regionalt etikkarbeid gjennom å øke antall rådgivere i 2022. Det viste seg å være vanskeligere enn antatt. Det er flere mulige årsaker til det. Noen mener at 20% er for liten stilling, men først og fremst er det nok et ressurs spørsmål. Kommunene har ingen ansattressurser å avse, til tross for at de gjerne ønsker et regionalt etikktilbud. Rådgiverne reiser på oppdrag til de regionene som ikke har rådgiver slik at *alle* regioner har et tilbud, selv om det ikke kan fullt ut erstatte en rådgiver som er til stede og som har lokal kunnskap om utfordringer og muligheter i tjenestene og etikkarbeidet til den spesifikke regionen. Enkelte regioner uten etikkrådgiver har tatt kontakt for å starte opp et systematisk etikkarbeid. Dette er veldig positivt og sier trolig noe om behovet for at ledere og ansatte får snakket sammen om det som for mange er det viktigste i jobben, at tjenestemottagerne blir møtt av tjenester som ivaretar deres verdighet og integritet.

Vedlegg 1

Samarbeidsprosjekt Norsk Sykepleieforbund – Ei hand på skuldra.

Norsk sykepleie forbund har siden 2020 hatt et samarbeidsprosjekt på gang. Rådet for sykepleie etikk, sentralt fagforum, fylkesleder Rogaland, faggruppene kreftsykepleie og sykepleieledere og etikkrådgiver i KS har sammen drevet prosjektet.

Gruppen har hatt fem fysiske møter og mange digitale møter over de tre årene.

Målet med prosjektet:

- å arbeide for at helsetjenestene får en større bevissthet om betydningen av etisk refleksjonsgrupper og de Yrkesetiske retningslinjer.
- at helsetjenestene tilrettelegger en standard som rommer etiske refleksjonsgrupper i alle enheter og utvikler en metode som er gjennomførbar i en travel sykepleie/leder hverdag
- å øke bevisstheten om betydningen av etiske refleksjonsgrupper og de yrkesetiske retningslinjene i NSF

Tiltak:

- Webinarer:

Prosjektet har gjennomført flere webinarer med ulike foredragsholdere. Målgruppen har vært både helsepersonell og ledere i hele helse og omsorgs tjenesten. Hvert av webinarene hadde stor deltakelse, på det meste 300 stk pr webinar.

- Pilotgrupper etisk refleksjon:

5 etiske refleksjonsgrupper, 3 i kommuner og 2 i sykehus, fikk over en 8 måneders periode gjennomført systematisk etisk refleksjon i grupper. 3 av gruppene hadde faste deltakere, 2 var åpne for de som var på jobb den aktuelle dagen.

Pilotene ble evaluert i egen kartlegging i etterkant.

- Kartlegginger:

Prosjektet har gjennomført 3 store kartlegginger. Alle tre ble sendt ut på mail via lenke i survey monkey.

- Kartlegging av deltakere i pilotgruppene.

42 respondenter.

Alle disse anbefaler andre å delta i etiske refleksjonsgrupper og alle opplever å delta i gruppene som svar nyttig eller nyttig.

- Kartlegging etisk refleksjon blant kreftsykepleiere (sendt ut til medlemmer i faggruppen)

593 respondenter.

Av disse har 367 stk ikke fått tilbud om etisk refleksjon, 494 har ikke deltatt i etisk refleksjonsgruppe. Likemange har et ønske om å delta i etisk refleksjonsgrupper. 330 av kreftsykepleierne mener leder ikke legger godt nok til rette for etisk refleksjon. De understreker at å skape tid og rom for dette er et lederansvar. Dette må forankres i alle ledd og de etterspør sammenheng mellom ord og handling. Flere opplever å stå i etiske dilemmaer og moralsk stress. Videre nevnes faglig kvalitet, gode beslutninger og økt etisk bevissthet som noen av årsakene til at det ønskes mer systematiske etiske refleksjon.

- Kartlegging etisk refleksjon sykepleieledere (sendt ut til medlemmer i faggruppen)

303 respondenter.

190 av sykepleielederne svarer de har lag til rette for etisk refleksjon. 96 har selv deltatt i etiske refleksjonsgrupper og 167 har selv brukt etisk refleksjon som et lederverktøy (prioriteringer, saksbehandling, personalsaker m.m.) Mange av sykepleielederne mener de legger godt til rett for etisk refleksjon. Dette stemmer ikke helt overens med det kreftsykepleiere svarer, noe som kan skyldes at det ikke nødvendigvis er kreftsykepleieren sine ledere som svarer. 261 av ledere ønsker å legge til rette for systematisk etisk refleksjon på sin arbeidsplass. Lederne oppgir tid og ressurser som et av de største hindrene for å gjennomføre dette. De ønsker seg ressurspersoner/ildpersoner som kan bistå i dette fokuset.

Kartleggingene gav oss et stort informasjonsmateriale. Til sammen var det 1360 kommentarer som sammen med svarene skulle analysere. Dette fikk vi hjelp av agenda Rådgiving til å gjøre.

De har sammenfattet disse hovedfunnene fra alle tre kartleggingene:

- Systematisk etisk refleksjon er ønsket og oppleves nyttig
 - Viktig for å bearbeide, for samhold og kompetanseheving.
 - Der det blir prioritert, får både kreftsykepleiere og ledere godt utbytte av det.
 - Fravær av etisk refleksjon, kan være årsak til at sykepleiere slutter i jobben sin.

- Mangel på tid, bemanning og ressurser er grunn til at etisk refleksjon ikke skjer
 - Dette mener både ledere og kreftsykepleiere.
- Der etisk refleksjon finner sted, gjøres det ulikt
 - Det gjøres ad hoc, som del av andre faste møter, og i egne etiske refleksjonsgrupper. Vi finner at respondentene ønsker å ha det i system.
- Tilrettelegging av etisk refleksjon er et lederansvar, samtidig bør sykepleiere være ressurspersoner for å få dette til.
 - Kreftsykepleierne svarer at å legge til rette for etisk refleksjon på arbeidsplassen i stor grad er et lederansvar og etterspør tydeligere ledelse på dette. Enkelte ledere sier at de vil prioritere det hvis ansatte etterspør det. Ledere har en nøkkelrolle og både i forankring og i å legge til rette for dette.
- Det er behov for mer kompetanse i etikk, etisk refleksjon støtte og veiledning i hvordan praktisk gjennomføre, tilrettelegge og få dette til å være etterspurt.
- Etisk refleksjon vil styrke kvalitet i tjenesten, kunne bidra til å beholde og ivareta helsepersonell og være et lederverktøy for å ivareta sykepleieledere og utøve verdibasert ledelse.

For videre resultat og rapport fra prosjektet se vedlagt prosjekt rapport.

Videre arbeid – forankring:

Resultat fra arbeidet skal presenteres for forbundsstyret i NSF mars 2023. En vil da drøfte veien videre. En ønsker at hele NSF skal øke fokus på nytten og behovet for etisk refleksjon. Alle de 34 faggruppelederne i NSF har fått informasjon om prosjektet og vil ta dette med videre til sine grupper. Det planlegges en større kartlegging til medlemmer i alle faggruppene. Det diskuteres også hvorvidt dette skal løftes helt opp til landsmøte nivå (øverste styringsorgan NSF).

Tanja Yvonne Alme

Etikkrådgiver KS/ faggruppeleder NSF faggruppe for kreftsykepleiere.

Mars 2023

Vedlegg 2. Rapportering oppdrag 2022

Dato	Beskriv oppdraget kort	Bakgrunn/ Mål for oppdraget	Arrangør/medarrangør	Region eller nasjonalt	Deltagerkommuner	Antall deltagere
Januar						
10.01.	Etikkleiar-samling	Støtte veiledere/planlegging etikk arbeid	Sula kommune	Lokalt	Sula	
13.01.	"Verdigrunnlag og verdidentifisering" – undervisning og arbeidsøkt for virksomhetsledere og stab i Helse og mestring	Arbeid med verdigrunnlag og verdidentifisering sett opp mot prioriteringsdilemmaer og omstilling	Stange kommune	Lokalt	Stange	13
18.01.	Gruppesamtale om lindrende behandling og omsorg	Oppfølging St.m 24	Helsedirektoratet	Nasjonalt		
20.01.	Etikkprosjekt sammen med NSF	Se egen rapportering, tilsammen 20 møter 2022	Samarbeid NSF	Nasjonalt		
28.01.	Utdeling av Etikkprisen 2021	Løfte kommunenes etikkarbeid	KS	Nasjonalt		
29.01.	Undervisning etikk og etikkrefleksjon krefstyskepleiestudenter NTNU Ålesund		NTNU	Regionalt	Studenter fra ulike kommuner	30
Februar						
02.02.	Metodekurs	Etikkrettleiar	Kinn kommune	Lokalt	Kinn	18
10.02.	Metodekurs for etikkveiledere del 2	Kompetanseheving i etikkrefleksjon og lede etikkrefleksjonsgrupper på egen arbeidsplass	Etikknettverket i Innlandet	Regionalt	Østre Toten, Løten, Stange, Alvdal, Engerdal, Gausdal, Gjøvik, Hamar, Nordre Land, Os, Rendalen, Ringsaker, Sør-Odal, Vestre Toten,	56 (digitalt kurs)
15.02.	Innlegg ABC opplæring	Økt kompetanse om etikk for personalet som jobber i bolig for personer med utviklingshemming	USHT-V	Regionalt	Larvik, Sandefjord, Tønsberg, Færder- og Horten kommune	35
15.02.	Etikkrettleiarnettverk		Kinn kommune	Lokalt	Kinn	
23.02.	Ledelse av digital etikkrefleksjon	Etikknettverket i Innlandets månedlige digitale etikkrefleksjon	Etikknettverket i Innlandet	Regionalt	Grue, Gjøvik, Vestre Toten, Hamar, Løten, Ringsaker, Gausdal + Sykehuset Innlandet, divisjon psykiisk helsevern	ca 15
23.02.	Velferdsteknologi og Etikk	Velferdsteknologiens ABC	Meløy Kommune	Regionalt	Meløy	50
Mars						
01.03.	Etikk og palliasjon	Fagdag USHT-V	USHT-V	Regionalt	Larvik, Sandefjord, Tønsberg, Færde	80
08.03.	Helsekonferansen	Dele ut verktøy + knytte kontakter				
08.03.	Etikkverkstad	Øke etisk bevissthet	Sula kommune	Lokalt	Sula	50
09.03.	Metodekurs (kursdag 1 av 2)	Opplæring av nye etikkveiledere (og oppfriskningskurs for gamle)	Eigersund kommune	Regionalt	Eigersund	30
16.03.	Fagdag Etikk og palliasjon	Samarbeid med NTNU Gjøvik om etisk kompetanseheving i etikk og palliasjon	NTNU Gjøvik	Regionalt	Studenter fra ulike kommuner	200
April						
23.03.	Etikkseminar	Ansatte i sykehjem og hjemmetjenester	Sola kommune	Regionalt	Sola	40
28.03.	Verdikafe		Kinn kommune	Lokalt	Måløy og Florø	20 + 35
28.03.	Fagdag Etikk og persontrent omsorg	Kompetanseheving innen etisk refleksjon knyttet til persontrent omsorg for ansatte i sykehjem, tilfrettelagt boliger og hjemmetjenesten	Klinisk etisk komité, Hamar kommune/USHT Innlandet	Regionalt	Hamar	75 (fysisk og digital deltakelse)
30.03.	Metodekurs (kursdag 2 av 2)	Opplæring av nye etikkveiledere (og oppfriskningskurs for gamle)	Eigersund kommune	Regionalt	Eigersund	25
31.03.	Metodekurs (kursdag 2 av 2)	Etablering av systematisk etikkrefleksjon etter tilsyn	Nordre Follo kommune	Lokalt	Nordre Follo	40
Mai						
06.04.	Etikkseminar	Ansatte i sykehjem og hjemmetjenester	Sola kommune	Regionalt	Sola	80
06.04.	Opplæring tilsette Kulatoppen	Starte etisk refleksjon	Kinn kommune	Lokalt	Måløy	65
07.04.	Metodekurs	Starte etisk refleksjon	Kinn kommune	Lokalt	Måløy	
20.04.	Etikkverkstad	Øke etisk bevissthet	Sula kommune	Lokalt	Sula	30
20.04.	Gode pasientforløp	Økt etisk bevissthet	KS og FHI	Regionalt	Kommuner i Vestland	
	Etikk webinar	Motivere flere til etikk refleksjon	NSF prosjekt	Nasjonalt	Flere kommuner	220
21.04.	Etikkleiar-samling	Etikk	Sula kommune	Lokalt	Sula	
22.04.	Innlegg Demenskonferanse Møre og Romsdal	Øke kunnskap for håndssamtaler, palliasjon og etisk refleksjon	Statsforvalter Møre og Romsdal	Regionalt	Flere kommuner	300
25. 04.	Informasjon om etikk og metode	Ledergruppen	Fjaler kommune	Regionalt	Fjaler	20
26.04.	Etikkrettleiarnettverk "makt og tvang"	Etikkrettleiar	Kinn kommune	Lokalt	Florø	22
Juni						
02.05.	Etikk i helse- og omsorgstjenestene - Undervisning for helsefagarbeiderutdanning	Etisk kompetanseheving i helse- og omsorgstjenestene for voksne helsefagarbeiderelev med ulik etnisk bakgrunn	Innlandet fylkeskommune - Storhamar videregående skole - Senter for voksnes læring	Regionalt	Elever fra ulike kommuner i Innlandet	35-40
02.05.	Etikk og palliasjon	Demensomsorgens ABC	USHT-V	Regionalt	Flere kommuner	80
03.05.	Kurs etikk og etisk refleksjon	Undervisning senterdrift	Sandefjord kommune	Lokalt	Sandefjord	35
09.05.	Nasjonalt nettverkssamling for etikkveiledere	Nettverk	SME	Nasjonalt		60
11.05.	Undervisning etikk og etikk refleksjon krefstyskepleiestudenter NTNU Ålesund	Kompetanseheving, praktisk etikk	NTNU Ålesund	Regionalt	Studenter fra ulike kommuner	30
12.05.	Kurs etikk og etisk refleksjon	Undervisning senterdrift	Sandefjord kommune	Lokalt	Sandefjord	40
13.05.	Opplæring Psykisk helse og rus tilsett og leiar	Arbeidsmiljø	Kinn kommune	Lokalt	Kinn	15
19.05.	Stand på Konferanse	Markedsføring	Bergen kommune v/USHT	Regionalt	Kommunane i gamle Hordaland 24	100
20.05.	Etikk og etisk refleksjon	ABCopplæring geriatri	USHT-V	lokalt	Larvik	10
24.05.	etisk refleksjon palliasjon	Mentor opplæring lindring	USHT-V	regionalt	kommunene i Vestfold	10
25.05.	Heldagssamling for ledere	Etikk og ledelse	Sula kommyne	Lokalt	Sula	40
Juni						
01.06.	Fagdag for personale i psykisk helse	Oppstart med bruk av sekstrinnsmodellen	Indre Østfold	Lokalt	Indre Østfold	65
03.06.	Samling for ledere og samarbeidspartnere	Beak - og trening - E-strekkmodellen for	Kinn kommune	Lokalt	Kinn	75

02.06.	Fagsamling for virksomhetsledere, avdelingsledere og stab; "6 trinnsmønnen for etikkrefleksjon som verktøy i lederdilemmaer"	Bruk - og trening - 6 trinnsmønnen for etikkrefleksjon.	Stange kommune	Lokalt	Stange	25
07.06.	Etikksamling	Metodeopplæring og motivering	Sykkylven kommune	Lokalt	Sykkylven	70
15.06.	Innlegg Gode pasientforløp	Etikk og samhandling	KS og FHI	Regionalt	Vestfold	
22.06.	Møte med diverse fagutviklingspersoner; hvilke modeller finnes; råd om opplæring til diverse faggrupper	Samarbeidsmøte med ny etikkrådgiver	Asker kommune	Lokalt	Asker kommune	4
August						
10.08.	Tirsdagsundervisning		Kommuner i Sogn og Fj	Regionalt	Kommuner i Sogn og Fjordane	100
23.08.	Oppstart samarbeid og deltaking etikk og etikkrefleksjon i demensnettverk Møre og Romsdal	Etikkrefleksjon som verktøy i hver samling i demensnettverk	USHT Møre og Romsdal	Regionalt	Kommuner i MR	
30.08.	Etikkrefleksjon og palliasjon	Mentorsamling palliasjon	USHT-V	Lokalt	Larvik	12
31.08.	Etikk og demens	Demensomsorgens ABC	USHT-V	Regionalt	Kommunene i Vestfold	65
September						
06.09.	Veiledning Fransiskushjelpen	Etikkrefleksjon med frivillige	Fransiskushjelpen	Lokalt	Oslo	30
06.09.	Undervisning	Demensnettverk og ansatte på sykehjem	Stavanger kommune	Regionalt	Stavanger	30
07.09.	Opplæring etikkveiledere		Grimstad kommune	Regionalt	Grimstad	50

06.09.	Undervisning	Demensnettverk og ansatte på sykehjem	Stavanger kommune	Regionalt	Stavanger	30
07.09.	Opplæring etikkveiledere		Grimstad kommune	Regionalt	Grimstad	50
07.09.	Introduksjon etikk og etikkrefleksjon	Tjenestekontor	USHT-V	Lokalt	Tønsberg	18
08.09.	Lokal samling i kompetansenettverket i palliasjon	Etikk er temaet i lokal samling (Nedre Romerike)	Nedre Romerike	Regionalt	Nedre Romerike	35
08.09.	Deltatt i programkomite landskonferanse i palliasjon, innlegg fra leder og etikkrådgiver etikkrefleksjon, forhåndsamtaler og palliativ plan, ledet dialog med om verdier i Domkirken	Kompetanseheving	Norsk palliativ forening, forening for pall	Nasjonalt	Mange kommuner + spesialisthelse	650
14.09.	Gode pasientforløp	Etikk og samhandling	KS og FHI	Regionalt	Akershus	
13-16.09.	"Godt liv - hele livet"	Samarbeidsprosjekt mellom kirken og kommunene i Eiker	Kommunene i Eiker	Lokalt	Øvre Eiker og Modum	35
16.09.	Palliasjonskonferansen	Åpenhet om døden	Landskonferanse	Nasjonalt		650
20.09.	"Etikk og etikkrefleksjon som naturlig del av ledelse"	Kurs for ledere i helse- og omsorgstjenestene for kompetanseheving på etikk og verdibasert ledelse, metoder - og tilrettelegging for etikkrefleksjon	Etikknettverket i Innlandet/USHT Innlandet	Regionalt	Alvdal, Engerdal, Gausdal, Gjøvik, Løten, Nord-Odal, Ringsaker, Stange, Søndre Land, Sør-Odal, Vestre-Toten	33 (digitalt)
21.09.	Gode pasientforløp	Etikk og samhandling	KS og FHI	Regionalt	Telemark	

22.09.	Etikk og etikkrefleksjon	Mitt livs ABC	USHT-V	regionalt	kommuner i Vestfold	45
26.09.	Fransiskushjelpen	Veiledning/etikkrefleksjon	Fransiskushjelpen	Lokalt	Oslo	25
27.09.	Lokal samling i kompetansenettverket i palliasjon	Etikk er temaet i lokal samling	Øvre Romerike	Regionalt	Øvre Romerike	25
27.09.	Veiledning/dialog ledere	Motivasjon og påfyll	Surndal	lokalt	Surnal	10
29.09.	Velferdsteknologi og etikk	Velferdsteknologiens ABC	USHT Telemark	Regionalt	Kommuner i Vestfold/Telemark	50
Oktober						
04.10.	Fagdag	Fagdag åpenhet om døden. Verdensdagen for lindrende behandling	USHT Rogaland og KS	Regionalt	Kommuner i Sør-Rogaland	100
04.10.	Etikkrettelærnettverk	Etikkrettelær	Måløy	Lokalt	Kinn	30
04.10.	Metodekurs	Tilsette	Nausdal - Sunnfjord kommune	Regionalt	Sunnfjord	50
05.10.	Etikk og etikkrefleksjon	Mitt livs ABC	USHT-V	regionalt	kommuner i Vestfold	45
05.10.	Møte	Oppstart av etikk i kommunen	Alver	Regionalt	Alver	4
06.10.	Etikk og palliasjon	Simulering og etikk	USHT Østfold	regionalt	kommuner i Østfold	12
10.10.	Etikkveilederopplæring	Etikkveilederopplæring	Asker kommune	Lokalt	Asker kommune	32
11.10.	Etikkveileder samling		Sula kommune	Lokalt	Sula	
17.10.	Stand på fagdag	Ernæringskonferanse for USHT Viken (Akershus)	Viken (Akershus)	Regionalt	Viken (Akershus)	70
18.10.	Metodekurs for etikkveiledere del 1	Kompetanseheving i etikkrefleksjon og lede etikkrefleksjonsgrupper på egen arbeidsplass	Etikknettverket i Innlandet/USHT Innlandet	Regionalt	Engerdal, Gjøvik, Hamar, Løten, Nord-Odal, Ringsaker, Stange, Sør-Odal, Vestre-Toten	33
19.10.	Innlegg på kooferanse for sykepleiere	Etikk og ledelse	NSF faggruppe for sykepleiere	Nasjonalt	Fleire kommuner	650

20.10.	Gode pasientforløp	Etikk og samhandling	KS og FHI	Regionalt	Helgeland	
21.10.	Fagnettverk demens		USHT Møre og Romsdal	Regionalt		
24.10.	Simuleringstrening og etikkrefleksjon	Fagdag	USHT Østfold	Regionalt	Fleire kommuner i Østfold	12
24.10.	Etikk og etikkrefleksjon	ABC aldring og omsorg	USHT-V	Regionalt	Kommuner i Vestfold/Telemark	45
25.10.	Etikk og etikkrefleksjon	Læringsnettverk palliasjon til personer med utviklingshemming	USHT-V	Regionalt	Kommuner i Vestfold/Telemark	15
25.10.	Velferdsteknologi og etikk	Etikk og jus	Indre Østfold USHT	Regionalt	Kommuner i Indre Østfold	70
26.10.	Etikkveilederopplæring	Etikkveilederopplæring med ledere	Asker kommune	Lokalt	Asker kommune	50
25.10.	Fagdag etikk og palliasjon	Kompetanseheving	Sula kommune	Lokalt	Sula	30
27.10.	Deltaker referansegruppe oppretting av ny legespesialitet palliativt medisin	3 møter og skriftlige innspill	Hdir	Nasjonalt		
28.10.	Lederwebinar	Tema: Etikk og ledelse	KS/Utviklingsenteret i Innlandet	Nasjonalt	Alver, Arendal, Asker, Bergen, Bokn, Bygland, Elgersund, Elverum, Evens, Fredrikstad, Færder, Gjøvik, Hamar, Hammerfest, Haugesund, Holmestrand, Inderøy, Karmøy, Kinn, Kongsberg, Kongsvinger, Kristiansand, Kristiansund, Lier, Lyngdal, Lørenskog, Melhus, Molde, Moss, Nord-Odal, Nordre Land, Oppdal, Oslo, Osterøy, Porsgrunn,	126

					Lørenskog, Melhus, Molde, Moss, Nord-Odal, Nordre Land, Oppdal, Oslo, Osterøy, Porsgrunn, Ringsaker, Rælingen, Sandefjord, Sel, Sogndal, St.Olavs hospital, Stange, Sula, Sunnfjord, Sør-Odal, Sør-Varanger, Tiller, Tinn, Tromsø, Trondheim, Trysil, Tynset, Tønsberg, UNN Harstad, Vestre Toten, Øvre Eiker, Ålesund, Ånli,	
November						
	Simulering og etikk	Fagdag for simulerings-nettverk	USHT-V	regionalt	Kommuner i Vestfold/telemark	35
01.11.	Gode pasientforløp	Etikk og samhandling	KS og FHI	Regionalt	Innlandet	
02.11.	Åpenhet om døden	Etikk og refleksjon	USHT Hedmark	Regionalt	Innlandet	100
03.11.	Etikk og etisk refleksjon	ABC Psykiske sykdommer	USHT-V	Regionalt	Kommuner i Vestfold/Telemark	50
07.11.	Fagdag: Tvang og etikk	Fagdag i sykehjem: Etikk og pasient- og brukerrettighetsloven kap 4A	Stange helse- og omsorgscenter, Stange kommune	Lokalt	Stange	25
08.11.	Etisk refleksjon	kommunikasjonsutfordringer	Sandefjord kommune	lokalt	Sandefjord	12
08.11.	Etikk og etisk refleksjon	opplæring lærerlig	Jevnaker kommune	regionalt	ulike kommuner	16
09.11.	Fagdag: Tvang og etikk	Fagdag i sykehjem: Etikk og pasient- og brukerrettighetsloven kap 4A	Stange helse- og omsorgscenter, Stange kommune	Lokalt	Stange	18

10.11.	Fagdag for tildelingsenhet	Ønske om systematisk etikkarbeid fra personalet i tildelingsenhet i sammenslått kommune	Moss kommune	Lokalt	Moss kommune	35
11.11.	Metodekurs for etikkveiledere del 2	Kompetanseheving i etikkrefleksjon og lede etikkrefleksjonsgrupper på egen arbeidsplass	Etikknettverket i Innlandet/USHT Innlandet	Regionalt	Engerdal, Gjøvik, Hamar, Løten, Nord-Odal, Ringsaker, Stange, Sør-Odal	33
16.11.	Pasientsikkerhetskonferansen	Etikk og pasientsikkerhet	Hdir	Nasjonalt		230
Desember						
01.12.	Fagdag i etikk	Innføring i etikk og etisk refleksjon	Studiesenter RKKYH	Regionalt	Dønna, Leirfjord og Altstahaug. Elever fra vg2 helsefagarbeider	60
08.12.	Etikkveilederopplæring	Etikkveilederopplæring for gamle og nye	Asker kommune	Lokalt		50
09.12.	Utdeling av Etikkprisen 2022	Sette fokus på gode eksempler	HOD	Nasjonalt		55